

ŽIVA KULTURNA DEDIŠČINA SLOVENIJE

Kačarsko izročilo o tročanu

Ime: Kačarsko izročilo o tročanu

Zvrst: Kulturni prostor

Podzvrst: Mitska krajina

Predmetna oznaka:

Lokacija: Lokovec, mestna občina Nova Gorica

Nosilec izročila, znanja ali dejavnosti: TD Lokovec, Lokovec 82, 5253 Čepovan, tel. 05 3333 464, E: miroslav.suligoj@gmail.com, <http://www.turisticondrustvolokovec.si/>

Prostor dediščine: Celotna Banjška planota ter dolina Soče pod njo med Kanalom in Mostom na Soči

Geokode lokacije (GPS): Lokovec, Pri cerkvi, N 46° 2' 19", E 13° 46' 7"

Pristojnosti: Arheologija, Etnologija

Povezave z ustanovami: Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, <http://www.iza@zrc-sazu.si>

Povezave z registri:

Avtor prijave: izr. prof. ddr. Andrej Pleterški, znanstveni svetnik (Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, Ljubljana)

Opis dediščine

Danes je del kačarskega izročila ohranjen med ljudmi na območju Banjške planote ter doline Soče pod njo med Kanalom in Mostom na Soči. Kačarskemu dojemanju sveta so služila obredna dejanja na izbranih prostorih (skale, brezna, vode, premični kamni, drevesa), predvsem pa visoka moralnost in etičnost članov kačarske skupnosti. Kačarji so sestavine prostora doživljali kot živa bitja in so zato temu primerno spoštljivo tudi z njimi ravnali. Najdlje in najbolj dokumentirano se je kačarstvo ohranilo na Banjški planoti in v dolini Soče pod njo. Življenjsko silo, ki prežema vse, ljudi, rastline, živali in naravo kot živo bitje sploh, so si predstavljali tudi v obliki kače. Zato so izdelovali tudi t.i. kačje glave, izbrane kamnite prodnike, ki so jih obdelali na poseben način postavljali na izbrane točke v prostoru. S tem so ustvarili mrežo trikotnikov - tročanov, ki je varovala vse med njimi, tudi ljudi in vse od česar so ti ljudje živeli. Tročan je združeval v življenjsko silo moči zemlje, ognja in vode, zato je moralo biti vedno vse narejeno v ravnovesju tročanske trojice. Tako so gradili hiše, sadili drevje, sejali poljščine. Prvo dejanje uničenja te dežele je bila gradnja bohinjske železnice, zaradi katere so razstrelili podporno skalo sistema, pozneje je mrežo tročanov razbila še prva svetovna vojna z bojiščem soške fronte.

Kačarsko izročilo o tročanu je prišlo do nas že močno okrnjeno. Vendar so prav na območju Lokovca in sosednjih vasi še ohranjene nekatere naravne lokacije, ki omogočajo prepoznavanje mitske krajine, ker se nanje nanašajo ohranjeni deli izročila. Tega sicer nikoli več ne bo mogoče rekonstruirati v celoti. Vendar se to nanaša prvenstveno na staro obredje. Ohraniti pa je mogoče oporne točke v pokrajini, predvsem pa etično in moralno moč kačarjev. Za to je potrebno proučevanje mitske krajine in izročil, muzejska zaščita kamnov kačjih glav in naravovarstvena zaščita naravnih spomenikov. Turistično društvo v Lokovcu postavlja ustrezen muzejski prostor, v katerem bo razstavljeno opozorilo na kačarsko izročilo in njegovo sporočilo. To lahko opišemo tudi kot virtualni muzej in informacijski center kačarstva. Tu bo izhodišče za poti do tročanov v naravi, kjer je mogoče doživljanje pomembnih naravnih dogodkov v koledarskem teku leta. V Lokovcu bi lahko potekala strokovna srečanja, ki bila namenjena poglobljanju znanja o kačarstvu, prav tako bi to znanje lahko vračali domačinom, ki so že nekoč živeli z njim in bi skrbeli zanj tudi v bodoče. Umirajo zadnji ljudje, ki morda še vedo kaj o kačarstvu iz osebne izkušnje. Po drugi strani se krepi zanimanje domačinov za lastno identiteto in prepoznavanje njene pomembnosti. To je trenutek, ko mora stroka odigrati vlogo prenašalca znanja, kajti stari tradicionalni kanali za

tak prenos, ki so jih nekoč poznale vaške srenje, ne obstajajo več. Zaščita kačarskega izročila zato pomeni pomoč stroki pri proučevanju, pri prenosu na lokalno skupnost, pri varovanju premične dediščine izročila, pri zaščiti nepremične naravne dediščine, pri promociji. Brez vsega tega se ne bomo znali upreti anarhičnemu urbanizmu, ki pustoši okolje v lakomnem pehanju za dobičkom.

Vloga kačarskega izročila v sodobnosti, še zdaleč ni samo v karizmatični pokrajini, ki jo je zapustilo, ampak še mnogo bolj v morali in etiki svojega ravnanja s prostorom kot neobhodnim življenjskim okoljem in pogojem človekovega obstoja. Gre za nauk o načinu našega obstoja, ki je vzdržen tako za naravo kot tudi ljudi, ni parazitski, ampak sonaraven, ki ne ruši, ampak dopolnjuje.

Lokovec je s svojimi osamljenimi domačijami, ki jih povezuje enkratna mreža poti v karizmatičnem okolju, z znanji kačarskega tročanstva in njegovimi naravnimi udeleženci idealen prostor za razvoj najbolj kakovostnega butičnega turizma, ki zainteresiranim posameznikom omogoča duhovno rast, družbi kot celoti pa pomaga umirjati stresnost sprememb z modrostjo prednikov. V vsem tem je Lokovec lahko šolski primer, tudi v dobesednem pomenu te besede.

Kačarsko izročilo prinaša znanja in spoznanja, ki so v dobršnem delu Evrope že mrtva, tu pa še živijo. To mu daje pomen, ki daleč presega slovenske meje, saj nam lahko pomaga reševati probleme, ki jih imajo ljudje nasploh. Prostor tega izročila obiskovalci še niso zasuli in upajmo da bo tako tudi ostalo. To je prostor za osebna doživetja, ki se jih da doživeti samo tu. Priložnosti kačarskega izročila in Lokovca je treba izkoristiti sedaj, dokler je domačinom še mogoče pomagati pri njihovih prizadevanjih. Če bo ta priložnost zamujena, je veliko vprašanje če bo čez leta sploh še ostalo kaj, kar bi bilo vredno varovati.

Priloge

Bibliografija

MEDVEŠČEK, Pavel. *Skrivnost in svetost kamna : zgodbe o čarnih predmetih in svetih znamenjih na Primorskem*. Trst 1992.

MEDVEŠČEK, Pavel. *Let v lunino senco*. Nova Gorica 2006.

PLETERSKI, Andrej. Strukture tridelne ideologije v prostoru pri Slovanih. *Zgod. čas.*, 1996, 50, št. 2, str. 163-185, ilustr.

Filmografija

Jelenk, sveta gora starovercev [Videoposnetek]. Sterle, Jadran - scenarist, Meško, Primož - režiser // Perovšek, Boštjan - skladatelj // Volarič, Ivan - izvajalec. Ljubljana : Radio televizija Slovenija, 2008. COBISS.SI-ID: 549448

Med hribi kačjih glav [Videoposnetek]. Kastelic, Hanka - režiser - scenarist, Sterle, Jadran - scenarist //, Kastelic, Bojan - fotograf // Jenče, Ljuba - izvajalec //, Medvešček, Pavel - izvajalec. [Ljubljana] : RTV Slovenija, 2004. COBISS.SI-ID: 9475988